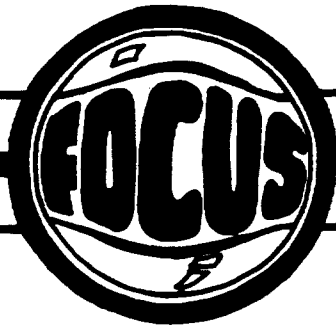

BVD-SBPrapportage over internationale ontwikkelingen
feiten en achtergronden die van betekenis
kunnen zijn voor de binnenlandse veiligheid

D87/05

10 maart 1987.

HET VERZET IN ZUID-AFRIKA (IIIB)

Dit rapport is het tweede en laatste over het 'Pan-Africanist Congress of Azania' (PAC). Hierin wordt ingegaan op de structuur en op de internationale positie en contacten van het PAC. Voorts wordt iets gezegd over de wijze waarop het PAC door het ANC en zijn internationale aanhang wordt genegeerd.

HET VERZET IN ZUID-AFRIKA (IIIB).

Organisatorische gegevens.

Het PAC is georganiseerd volgens het marxistisch-leninistische principe van het democratisch centralisme. De leiding is in handen van een centraal comité, terwijl de voorzitter van het PAC en de secretarissen cq. hoofden van de verschillende afdelingen de belangrijkste functionarissen zijn. Het 'Azanian People's Liberation Army' (APLA), de militaire arm van het PAC, wordt geleid door het los van het centrale comité staande "speciale militaire comité". Het algemene beleid wordt vastgesteld door een "consultatieve vergadering", die eens in de drie jaar bijeenkomt*. Het PAC kent naast de voorzitter ook een president, maar daarbij gaat het om een honoraire functie, die bekleed wordt door een legendarische leider die in Zuid-Afrika van zijn vrijheid is beroofd**. Het hoofdkwartier van het PAC is gevestigd in de Tanzaniaanse hoofdstad Dar-es-Salaam. In die stad beschikt de organisatie ook over een radiostation, 'Voice of the PAC' geheten. Ook geeft de groep daar een eigen orgaan uit, 'Azania Struggle' genaamd.

Internationale organisaties erkennen PAC.

Alhoewel de grote anti-apartheidsorganisaties in West-Europa en in navolging daarvan de westerse media er vanuit blijken te gaan dat er slechts sprake is van internationale erkenning van een Zuidafrikaanse verzetsorganisatie, namelijk het ANC, is dit toch niet het geval. De 'Verenigde Naties' (VN), de 'Beweging van Niet-Gebonden Landen' en de 'Organisatie van Afrikaanse Eenheid' (OAE) erkennen namelijk naast het ANC ook het PAC als een Zuidafrikaanse bevrijdingsbeweging. En het 'Speciale Fonds voor de Bestrijding van Racisme' van de Wereldraad verleent financiële hulp zowel aan het ANC als aan het PAC, de steun aan het ANC het drievoudige bedraagt van die aan het PAC**. Het slotte aanvaardt de 'Southern African Development Coordination Conference' (SADCC), een op economische integratie gericht samenwerkingsverband van de zogenaamde Frontlijnstaten, het ANC en het PAC beide als waarnemers****.

De internationale erkenning van het PAC werd ook zichtbaar toen de Algemene Vergadering van de VN in december 1985 de Zuidafrikaanse regering opriep om zowel Nelson MANDELA (ANC) als Zephania MOTHOPENG (PAC) vrij te laten.

PAC en China.

In de loop der jaren heeft het PAC buiten Afrika eigenlijk nooit veel aandacht gekregen van de kant van regeringen. De enige uitzondering hierop vormt China. Reeds in de jaren zestig ontstonden er namelijk banden tussen de leiders in Beijing en het PAC. Dit hield ongetwijfeld verband met de toenmalige Chinese belangstelling voor de pan-afrikanistische stroming. Alhoewel er berichten

*De in Rotterdam wonende Michael TSOLO zou in 1978 hebben deelgenomen aan een dergelijke bijeenkomst in Tanzania.

**Tot zijn overlijden in 1978 was Robert SOBUKWE president. Sedert 1986 bekleedt Zephania MOTHOPENG deze positie.

***Dit fonds van de Wereldraad geeft, op beperkte schaal, ook geldelijke steun aan de SACTU, de op het ANC gebiënteerde illegale vakbondsfederatie.

****Bij de in 1980 opgerichte SADCC zijn aangesloten Angola, Botswana, Lesotho, Malawi, Mozambique, Swaziland, Tanzania, Zambia en Zimbabwe.

zijn geweest over spanningen over en weer* , bestaan de betrekkingen voorzover dezerzijds bekend nog steeds.

De goede relaties tussen China en het PAC zijn er ongetwijfeld de oorzaak van geweest dat in landen als België en Nederland aan de pan-afrikanistische beweging vooral aandacht is geschonken vanuit de zogenaamde ML-hoek.

PAC in West-Europa.

Reeds in de jaren zestig waren er vertegenwoordigers van het PAC actief in Londen. Met name Gora Ahmed EBRAHIM, een journalist en PAC-aktivist van Aziatische afkomst, onderscheidde zich daarbij. Hij liet zich niet alleen als vurig pan-afrikanist en aanhanger van de 'Black Power'-ideologie kennen, maar ook als een revolutionaire maofst. Zo moet hij tijdens een rede in Londen zijn gehoor hebben voorgehouden: "Idealisten zeggen dat de pen machtiger is dan het zwaard, maar materialisten bewijzen in de harde praktijk dat voor een geslaagde sociale revolutie de pen het zwaard moet steunen, en omgekeerd."** EBRAHIM kreeg in de tweede helft van de jaren zestig grote invloed op de leiders van militante groeperingen van zwarte en Aziatische immigranten in Engeland*** .

Het PAC heeft sinds die tijd steeds representanten in Londen gehad. Over hun activiteiten is dezerzijds evenwel niets bekend, met uitzondering van het gegeven dat in de Britse hoofdstad een PAC-bulletin werd (en wordt?) uitgegeven.

Over de eventuele aanwezigheid van PAC-vertegenwoordigers op het Europese continent is vrijwel niets bekend. Aan het eind van de jaren zeventig zijn er berichten geweest, waarin de in Rotterdam wonende Zuidafrikaanse balling Michael TSOLO werd aangeduid als PAC-vertegenwoordiger voor de Benelux en Frankrijk**** .

*Zo schreef NRC-Handelsblad dd. 1-11-1980 dat de toenmalige PAC-voorzitter Vusumzi MAKE in oktober naar China was gereisd om daar overleg te voeren over een besluit van Beijing om de hulp stop te zetten.

**Geciteerd via Stephen CLARK e.a., Black Power (Utrecht, 1968), blz. 174. De schrijvers beriepen zich op 'Advance', Volume I nr.3, volgens hen een revolutionair socialistisch bulletin.

***In hun boek 'Black Power' besteedden Stephen CLARK e.a. veel aandacht aan de contacten van EBRAHIM. Als zodanig noemden zij:

- Ajoy GHOSE van de 'Universal Coloured People's Association' (UCPA) (vgl. Focus D87/02 dd. 18-2-1987, blz. 4);

- Roy SAWH van de 'Universal Coloured Peoples and Arab Association';

- Johnny JAMES van de 'Caribbean Workers Organization', die ook een belangrijke rol speelde in de 'Campaign Against Racial Discrimination' (CARD).

- Abihimanjoe MANTSJANDA, een vooraanstaande Indiase maofst en leider van het Brits-Vietnamese Solidariteitsfront;

- Jagmohan JOSHI een invloedrijke Indiase maofst, die in 1968 het initiatief nam tot oprichting van de 'Black People's Alliance' (vgl. Focus D87/02 dd. 18-2-1987, blz 4).

****Zoals reeds eerder is gerapporteerd was TSOLO PAC-secretaris in Sharpeville ten tijde van het bloedbad aldaar.

Reeds in de tweede helft van de jaren zestig had het toenmalige weekblad van de door Jacques GRIPPA geleide Belgische maoïsten het pan-afrikanisme ontdekt. In dat periodiek, 'Voix du Peuple' geheten, verschenen in die dagen namelijk bijdragen van Gora Ahmed EBRAHIM.

In later tijd werden de denkbeelden van het PAC in België gesteund door de maoïstische groepering AMADA.

De laatste jaren worden in dat land de ideeën van het PAC uitgedragen door het VAKAA, waarin verschillende groepen samenwerken, waaronder de aan de Belgische ML-partij PVDA gelieerde 'Anti-Imperialistische Bond' (AIB)* .

In juli 1974 werd in Rotterdam door Nederlandse maoïsten het 'Azania Komitee' opgericht. De initiatiefnemers zeiden het monopolie te willen doorbreken dat het ANC huns inziens genoot in anti-apartheidskringen en in de media. Alhoewel het comite in de loop der jaren afdelingen heeft gekend in een aantal steden,** is het toch altijd een kleine sektarische groep gebleven. Op het ogenblik wordt het comite beheerst door leden van de maoïstische splinter KAO/ml*** . Het 'Azania Komitee' publiceert het vier keer per jaar verschijnende Nederlandstalige 'Azania Vrij' en de tien maal per jaar uitkomende Engelstalige knipselkrant 'Azania Press Cuttings on South Africa'. Dit laatste blad, waarin vooral knipsels uit de Zuidafrikaanse pers worden opgenomen, richt zich, althans volgens het colophon, op een wereldwijd publiek**** . Het comite heeft in de loop der jaren herhaaldelijk solidariteitsbijeenkomsten georganiseerd, meestal in Rotterdam. Opmerkelijk genoeg wist men daarvoor verschillende hooggeplaatste PAC-functionarissen naar Nederland te halen, in oktober 1980 zelfs de toenmalige voorzitter Vusumzi MAKE***** en in juni 1986 de huidige voorzitter Johnson MLAMBO***** .

In de tweede helft van de jaren zeventig was TSOLO regelmatig actief tijdens bijeenkomsten van het nog nader te noemen PAC-gezinde 'Azania Komitee' in Rotterdam.

*De AIB geeft het blad 'Internationale Solidariteit' uit.

**Er zijn afdelingen geweest in Arnhem, Den Haag, Vlissingen, Roosendaal, Breda, Tilburg en Eindhoven.

***In het orgaan van de KAO/ml, het tweewekelijks verschijnende 'De Rode Vlag', wordt regelmatig aandacht geschonken aan het PAC en de zwarte bewustwordingsorganisaties. In januari 1987 stond in het blad een uitvoerig interview met Dirk MEERT, lid van de Belgische PVDA, over diens bezoek aan Zuid-Afrika. Politiek interessant was het dat 'De Rode Vlag' in februari 1987 een uitvoerig artikel bevatte over de vakbeweging in Zuid-Afrika. Schrijver was de trotskist (!) Jos DERKS, die voorkomt op de Zuidhollandse kandidatenlijst van de SAP voor de aanstaande Statenverkiezingen.

****Het comite heeft de laatste tijd publicitair incidenteel samengewerkt met 'Cineclub Vrijheidsfilms' en 'Het Vrijheidsjournaal', beide gevestigd in Amsterdam, en met het door de Belgische AIB uitgegeven blad 'Internationale Solidariteit'. In dit verband wordt eraan herinnerd dat de 'Cineclub Vrijheidsfilms' van de in 1986 overleden Alle VAN PRAAG rond 1970 fungeerde als Nederlands sympathie-comite met de Amerikaanse 'Black Panther Party', de revolutionaire organisatie van zwarten als Stokely CARMICHAEL.

*****Tijdens zijn verblijf in Nederland voerde MAKE overleg met de PvdA-ers Relus TER BEEK en Maarten VAN TRAA en - op bureauniveau - met ambtenaren van het ministerie van Buitenlandse Zaken (NRC-Handelsblad dd. 1-11-1980).

*****Deze bijeenkomst was mede georganiseerd door het Surinaams

PAC en Midden-Oosten.

In de jaren zestig beschikte het PAC over vertegenwoordigers in Algiers en Cairo. Of deze kantoren nog steeds bestaan is dezerzijds niet bekend.

Ook in Libanon zou het PAC over contacten hebben beschikt, ongetwijfeld met daar verblijvende Palestijnen. Tijdens een in maart 1978 door het 'Azania Komitee' in Breda belegde bijeenkomst werd onder andere het woord gevoerd door iemand die werd geïntroduceerd als PAC-vertegenwoordiger in Libanon. Hij vertelde dat leden van zijn organisatie militaire opleidingen kregen in Palestijnse kampen in het zuiden van Libanon.

Tussen het PAC en Lybië bestaan reeds jaren relaties. Zo vertelde Ntsu MOKHEHLE, de leider van de 'Basutoland Congress Party' (BCP) in Lesotho*, in 1979 aan het zwarte Zuidafrikaanse dagblad 'Sowetan' dat 65 leden van het 'Lesotho Liberation Army' (LLA), de militaire vleugel van de BCP, in Lybië waren opgeleid zonder dat de autoriteiten in dat land wisten dat het om opposanten uit Lesotho ging. De LLA-leden waren namelijk naar Lybië gereisd onder de parapluie van het PAC**.

Aan de 'Tweede Wereldconferentie van het Internationaal Platform voor de Bestrijding van Imperialisme, Zionisme, Racisme, Facisme en Reaktie', die van 15 tot 18 maart 1986 in Tripoli werd gehouden***, werd onder andere deelgenomen door PAC-voorzitter Johnson MLAMBO.

Eind maart 1986 meldde de Lybische pers dat KADHAFI niet nader aangeduide Zuidafrikaanse vrijheidsstrijders had ontvangen. Tijdens het gesprek bleken beide partijen het erover eens te zijn dat de strijd tegen het apartheidsbewind opgevoerd diende te worden****. Enkele dagen later, namelijk op 5 april, arriveerde op de luchthaven van Athene een aantal Zuidafrikanen, dat op weg was van Lybië naar Zimbabwe. De Zimbabweanse luchtvaartmaatschappij weigerde de overstappers evenwel aan boord te nemen omdat dezen noch visa voor Zimbabwe noch tickets voor doorgaande vluchten vanuit Harare bezaten. Daarop werd het gezelschap naar Tripoli teruggestuurd. Nader onderzoek wees uit dat het bij de reizigers ging om mensen met PAC- en ANC-achtergronden en om leden van radicale Zuidafrikaanse moslem-organisaties.

Op 9 april werd bekend dat tijdens de Paasdagen (30-31 maart 1986) in Zuid-Afrika drie "terroristen" waren aangehouden. In ieder geval twee van hen waren aangesloten bij het PAC. Volgens de autoriteiten waren de twee geïdentificeerde arrestanten in Lybië opgeleid en zouden zij via Tanzania en Botswana naar Zuid-Afrika zijn gekomen met de opdracht om "prominente zwarte leiders" te liquideren. Tijdens een persconferentie over deze zaak werd verteld dat in 1976 een groep van ruim honderd PAC-leden in Lybië was opgeleid en in 1982 nog eens een groep van honderdvijftig*****. In verband met deze affaire zond de BBC een dag later een interview uit met de vooraanstaande PAC-diplomaat Gora Ahmed EBRAHIM. Hij vertelde dat volgens bij zijn organisatie binnengekomen informatie twee APLA-leden in de Kaapprovincie waren gearresteerd. Hij bevestigde dat het PAC steun ontving van Lybië en gaf toe dat in het verleden leden in dat land waren opgeleid "voor de gewapende strijd

Vrouwencollectief, de GML, de KAO/ml, de SAP en Rebel.

*De BCP is een pan-afrikanistische partij, die nauwe banden onderhoudt met het PAC.

**In de 'Sowetan' dd. 30-12-1985 werd dit verhaal uit 1979 onthuld.

***Vgl. Focus A86/18 dd. 14-4-1986.

****JANA (Tripoli) dd. 30-3-1986.

*****SAPA (Johannesburg) dd. 10-4-1986

waartoe het PAC zich heeft verbonden". Tenslotte wees hij erop dat zijn organisatie zich nooit aan het Westen of het Oosten had willen binden, maar voor steun uit andere richtingen altijd open had gestaan* . In april vorig jaar werden ook in het onafhankelijke zwarte thuisland Bophuthatswana zes PAC-leden gearresteerd, waaronder de tweede man van het APLA, Enoch ZULU. Volgens een Zuidafrikaanse regeringswoordvoeder hadden de arrestanten een opleiding in Lybië genoten** . In een reactie op dit bericht bevestigde een PAC-diplomaat in New York nogmaals dat zijn organisatie steun ontving van Tripoli. Hij ontkende evenwel dat het PAC een kantoor zou hebben in de Lybische hoofdstad*** .

Volgens de Iraanse media was op 21 april 1986 een delegatie van het PAC in Teheran gearriveerd. De bezoekers voerden tijdens hun verblijf in Iran in ieder geval overleg met minister van Buitenlandse Zaken Ali Akbar VELAYATI**** Een Keniaas dagblad wist te melden dat de PAC-afvaardiging Teheran bezocht in de hoop daar wapens te krijgen. De krant noemde Johnson MLAMBO en Joe MKHWANAZI als leden van de delegatie***** . Mogelijk voelen het PAC en Iran zich tot elkaar aangetrokken omdat zij beide de leus "noch Oost, noch West" als slogan hanteren.

Verhouding tussen ANC en PAC.

In de loop der jaren is vanuit het ANC en de SACP herhaaldelijk geprobeerd het PAC te bagatelliseren en van zijn internationale erkenning te beroven. Zo weigerde ANC-voorzitter Oliver TAMBO in 1983 tijdens een interview in te gaan op het PAC "omdat de Zuidafrikaanse regering alleen over het ANC spreekt en het PAC derhalve geen serieuze faktor is"***** .

In dit verband is het interessant dat de grote anti-apartheidsbewegingen in West-Europa, waarin communisten vaak een belangrijke rol spelen, zich volledig concentreren op het ANC. Deze eenzijdigheid bleek bijvoorbeeld in een door een medewerker van de 'Anti-Apartheidsbeweging Nederland' (AABN) geschreven beschouwing over het ANC waarin het PAC werd afgedaan als "een sektarische groep"***** . En ook de op Moskou georiënteerde internationale mantelorganisaties zien het PAC niet staan. Het valt bijvoorbeeld op dat in deze kringen wel campagnes worden gefinitieerd voor de vrijlating van ANC-symbool Nelson MANDELA, maar niet voor die van PAC-prominent Zephania MOTHOPENG.

De eenzijdige belangstelling voor het ANC leidde in 1986 ertoe dat de bekende zwarte Zuidafrikaanse bisschop en winnaar van de Nobelprijs voor de vrede - 1984 Desmond TUTU een open brief schreef aan de Amerikaanse anti-apartheidsorganisaties. Daarin riep hij deze op ook het PAC en de zwarte bewustwordingsorganisaties te erkennen, financiële steun te verlenen en uit te nodigen voor manifestaties en andere bijeenkomsten***** .

*BBC World Service dd. 10-4-1986

**'Azania Vrij', 1986 nr. 2

***'Cape Times' (Kaapstad) dd. 19-4-1986.

****Radio Teheran dd. 21-4-1986 resp. 23-4-1986. In het eerste bericht werd erop geattendeerd dat het PAC onder zijn leden "Afrikaanse moslems" telde.

*****'Daily Nation' (Nairobi) dd. 22-4-1986.

*****PANA (Dakar) dd. 29-7-1983.

*****AABN-medewerker en CPN-lid Rien CARDOL in een artikel in 'De Waarheid' dd. 11-1-1982.

*****'Business Day' dd. 21-3-1986.